

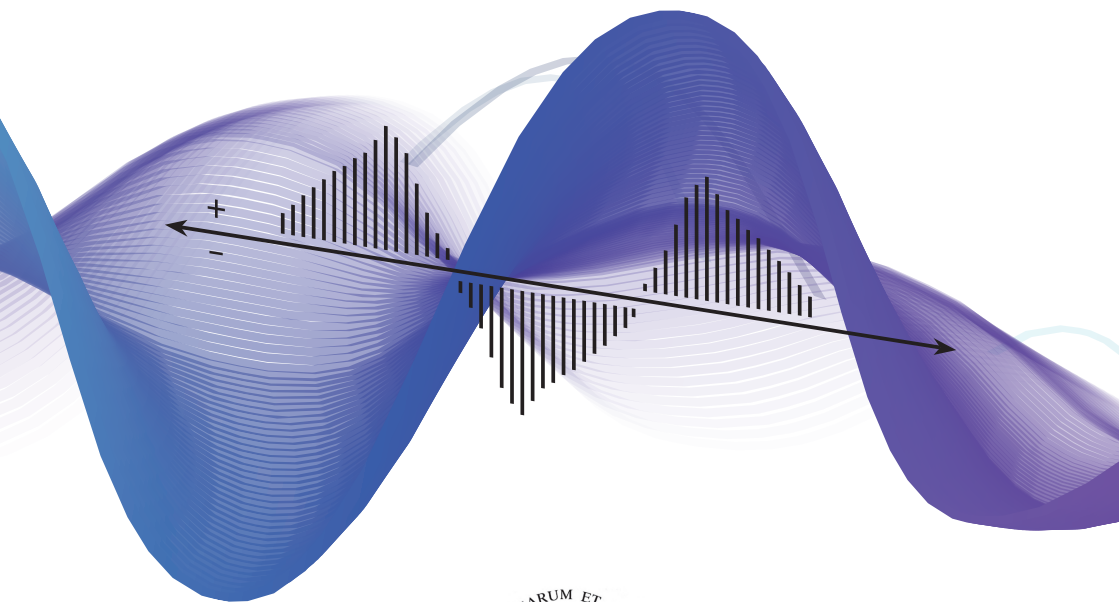
HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI

Razred za filološke znanosti

Odbor za leksikografiju

VI. međunarodni leksikološko-leksikografski
znanstveni skup

LEKSIKOGRAFIJA I VRIJEDNOSTI U JEZIKU

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI

Razred za filološke znanosti

Odbor za leksikografiju

PROGRAMSKI ODBOR

Amir Kapetanović (predsjednik)

August Kovačec

Ranko Matasović

Anica Nazor

Tomislav Stojanov

Marko Tadić

Silvana Vranić

Vida Vukoja

ORGANIZACIJSKI ODBOR

Amir Kapetanović (predsjednik)

Davor Dukić

Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska

James William Underhill

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI

Razred za filološke znanosti

Odbor za leksikografiju

VI. međunarodni leksikološko-leksikografski
znanstveni skup

LEKSIKOGRAFIJA I VRIJEDNOSTI U JEZIKU

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti

23.-24. studenoga 2023.

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI

Razred za filološke znanosti

VI. međunarodni leksikološko-leksikografski znanstveni skup

LEKSIKOGRAFIJA I VRIJEDNOSTI U JEZIKU

Knjižnica Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

Trg Josipa Jurja Strossmayera 14

Zagreb, 23. i 24. studenoga 2023.

Program znanstvenoga skupa

PRVI DAN

9:00-9:15 *Registracija sudionika*

9:15-9:30 *Otvaranje skupa* (Ranko Matasović, Amir Kapetanović)

PLENARNA IZLAGANJA

Predsjedavaju: James W. Underhill, Amir Kapetanović

9:30-10:00 **Jadranka Gvozdanović** (Njemačka): *Rječnici i jezične ideologije*

10:00-10:30 **James W. Underhill** (Francuska): *That joke just isn't funny anymore: Six questions for lexicographers and ethnolinguists*

Stanka za kavu

1. RJEČNICI, LEKSIK I ANALIZE

Predsjedavaju: Barbara Rodziewicz, Aleksander Kacprzak

- 11:00-11:15 **Barbara Rodziewicz** (Poljska): *Znaczenie asocjacyjne słowa – stałość czy zmienność? (na materiale wybranych polskojęzycznych skojarzeń werbalnych)*
- 11:15-11:30 **Aleksander Kacprzak** (Poljska): *Culture and cultural change reflected in language. The development of the lexico-semantic field of EMOTION in Polish and Danish*
- 11:30-11:45 **Katrin Schlund, Vladimir Karabalić** (Njemačka, Hrvatska): *Lexicographic annotation and translation of phraseeme constructions with an evaluative meaning*
- 11:45-12:00 **Iliyana Dimitrova** (Bugarska): *Quantitative and linguocultural analysis of lexemes in the Bulgarian language containing the word forming morpheme -обу-*

Diskusija

Stanka za ručak

2. JEZIČNA SLIKA SVIJETA, KONCEPTI I VRIJEDNOSTI

Predsjedavaju: Roman Gawarkiewicz, Ivana Lazić Konjik

- 14:00-14:15 **Iuliia Pysmenna** (Ukrajina/Italija): *Concept of FREEDOM in the contemporary Ukrainian texts: Development and evolutionary changes*
- 14:15-14:30 **Marta Nowosad-Bakalarczyk** (Poljska): *Obraz NIENAWIŚCI w polszczyźnie (w świetle danych leksykograficznych)*
- 14:30-14:45 **Magdalena Szulc-Brzozowska** (Poljska): *Valuing the concept of PATRIOTISM in German*
- 14:45-15:00 **Agnieszka Gicala** (Poljska): *What is NORMALITY? Value changes in the concepts of Polish NORMALNOŚĆ and English NORMALITY: a comparative ethnolinguistic analysis*

Diskusija

Stanka za kavu

- 15:30-15:45 **Roman Gawarkiewicz** (Poljska): *Profilowanie pojęć МИР i ВІЙНА oraz ДРУГ i ВОРОГ w leksykonie mentalnym ukraińskich uchodźców wojennych w Polsce*
- 15:45-16:00 **Стана Ристић, Ивана Лазић Коњик** (Srbija): *Систем вредности српске језичке слике света, на материјалу Обратног асоцијативног речника српскога језика*
- 16:00-16:15 **Tomasz Szutkowski** (Poljska): *O projekcie słownika innowacji przysłówiowych współczesnej polszczyzny*
- 16:15-16:30 **Shamil Khairov** (Velika Britanija): *Compiling Russian for all occasions: A Russian-English dictionary of collocations and expressions*

Diskusija

17:00 *Večera i nastup ženskoga vokalnoga etno-ansambla Čipkice (Knjižnica HAZU)*

DRUGI DAN

3. VRIJEDNOSTI I SUVREMENI HRVATSKI JEZIK

Predsjedavaju: Tatjana Pišković, Davor Nikolić

09:30-09:45 **Tatjana Pišković** (Hrvatska): *Supkulture u Klaićevu rječniku*

09:45-10:00 **Ana Grgić, Davor Nikolić** (Hrvatska): *Stilski i kulturološki kriteriji vrednovanja antonomazija u leksikografiji*

10:00-10:15 **Ivana Kresnik** (Hrvatska): *Vrijednosni izrazi o kršćanima u hrvatskom javnom diskursu*

Diskusija

Stanka za kavu

4. USPOREDBE I PREVOĐENJE

Predsjedavaju: Barbara Kerovec, Amir Kapetanović

11:00-11:15 **Barbara Kerovec** (Hrvatska): *Kontrastivna analiza sustava leksema za izražavanje roda u turskom i hrvatskom jeziku*

11:15-11:30 **Inja Skender Libhard, Kristina Hrastov** (Hrvatska): *Prevođenje posuđenica u njemačkome u njemačko-hrvatskim rječnicima novih riječi*

Diskusija

12:00-13:00 *Posjet Etnografskom muzeju u Zagrebu (Trg Mažuranića 14)*

Stanka za ručak

5. POVIJEST JEZIKA

Predsjedavaju: Davor Dukić, Ljiljana Kolenić

14:00-14:15 **Davor Dukić** (Hrvatska): *O vrijednosnom potencijalu leksika (na primjeru Mikaljina Blaga)*

14:15-14:30 **Walker Riggs Thompson** (Njemačka): *The humanist heritage in early modern east Slavic lexicography: sources of Epifanii Slavinetzkii's Greek-Slavonic-Latin lexicon*

14:30-14:45 **Ljiljana Kolenić** (Hrvatska): *Vrijednosni sudovi u Gazofilaciju Ivana Belostenca*

14:45-15:00 **Petra Matović** (Hrvatska): *Tri antička leksikografa i Ksenofont*

15:00-15:15 **Bożena Sieradzka Baziur** (Poljska): *Concepts relating to positive and negative values in Słownik pojęciowy języka staropolskiego (The conceptual Old Polish dictionary)*

15:15-15:30 **Amir Kapetanović** (Hrvatska): *Koncept ČISTOĆE u građi za Starohrvatski rječnik*

Diskusija

Stanka za kavu

6. DIJALEKTI

Predsjedavaju: Đuro Blažeka, Perina Vukša Nahod

16:00-16:15 **Željka Čelić** (Hrvatska): *Vrijednosni sudovi u primjerima upotrebe riječi u Malome tematskom rječniku samoborskoga kajkavskog govora Milana Žegarca Peharnika*

16:15-16:30 **Đuro Blažeka** (Hrvatska): *Osjetljivi i pogrdni leksik u nekim rječnicima suvremenih mjesnih govora međimurskog dijalekta*

16:30-16:45 **Tomislava Bošnjak Botica, Dubravka Ivšić Majić, Perina Vukša Nahod** (Hrvatska): *Ona je linija nego teža, a on jak da bi kobili rep iščupa – o stereotipima u hrvatskim dijalektnim frazemima*

16:45-17:00 **Ante Jurić** (Hrvatska): *Jadranski toponimijski leksik*

17:00-17:15 **Robertino Stoilov** (Bugarska): *Mytholinguistic analyses of Bulgarian dialect names of the 'rainbow' through the second mytholinguistic model*

Diskusija i zatvaranje konferencije

**SAŽETCI
IZLAGANJA**

DURO BLAŽEKA, SVEUČILIŠTE U ZAGREBU, ZAGREB (CRO)

Osjetljivi i pogrdni leksik u nekim rječnicima
suvremenih mjesnih govora međimurskog dijalekta

U radu se analizira osjetljivi i pogrdni leksik u nekim objavljenim rječnicima suvremenih govora međimurskog dijalekta (*Rječnik Preloga; Rječnik Kotoribe*). Pokušava se napraviti okvirna podjela takva leksika po dijelovima izvanjezične stvarnosti prema kojima je usmjeren: različite etničke / religijske / spolne / rodne / dobne skupine, osobe s tjelesnim ili mentalnim invaliditetom, osobe koje su lošije u obavljanju manualnih poslova, društveno neprilagođene osobe, povijesne/političke okolnosti i njihove nositelje, društvene promjene (osobito na području spolnosti), društveno nepoželjne / tabuizirane pojave i njihove nositelje... Takav leksik može imati veliku vrijednost ne samo za jezikoslovce već i za sociologe, povjesničare i etnologe. Uvredljivost takva leksika može proizlaziti izravno iz njegova značenja, ali i iz kolokacija ili pojedinačnih rečeničnih potvrda koje opisuju stvarne situacije iz života / predrasude / stereotipe. U dijalektalnim rječnicima treba dopustiti veliku slobodu u bilježenju takva leksika jer spontani govorni jezik njime obiluje, a ako je riječ o izricanju ekstremnije neprihvatljivih društvenih nekorektnosti u sinkronijskoj perspektivi, autor se može od njih ograditi komentarima, ili u predgovoru ili iza svakog takvog primjera. Zaključuje se da bi autori dijalektalnih rječnika trebali imati dio slobode kakvu imaju književnici.

TOMISLAVA BOŠNJAK BOTICA, INSTITUT ZA HRVATSKI JEZIK, ZAGREB (CRO)

DUBRAVKA IVŠIĆ MAJIĆ, INSTITUT ZA HRVATSKI JEZIK, ZAGREB (CRO)

PERINA VUKŠA NAHOD, INSTITUT ZA HRVATSKI JEZIK, ZAGREB (CRO)

Ona je linija nego teža, a on jak da bi kobili rep iščupa
– o stereotipima u hrvatskim dijalektnim frazemima

Dosadašnja frazeološka istraživanja potvrdila su da se u mnogim frazemima zrcali velik broj predrasuda i stereotipa. Dio je takvih stereotipnih frazema potvrđen u više jezika, dio samo u jednome jeziku, a dio samo u određenome narječju ili mjesnome govoru. Dosad nema cjelovita opisa rodnih i etničkih stereotipa u svim hrvatskim narječjima, no posljednjih godina raste zanimanje za obradu stereotipa u dijalektima. Stoga je cilj našega istraživanja proučiti dostupnu hrvatsku dijalektnu frazeološku građu te ekscerpirati one frazeme u kojima su potvrđeni rodni ili etnički stereotipi. Analizom će se utvrditi koji su frazemi potvrđeni u svim trima hrvatskim narječjima, a koji su specifični za određeni mjesni govor te će se pokušati protumačiti izvanjezični razlozi njihova nastanka.

ŽELJKA ČELIĆ, SVEUČILIŠTE U ZAGREBU, ZAGREB (CRO)

Vrijednosni sudovi u primjerima upotrebe riječi
u *Malome tematskom rječniku samoborskoga kajkavskog govora*
Milana Žegarca Peharnika

Mali tematski rječnik samoborskoga kajkavskog govora autora Milana Žegarca Peharnika u dva izdanja (2003, 2015) prinos je kajkavskoj leksikografiji koji se temelji na djelu Milana Langa *Samobor – narodni život i običaji*. M. Žegarac Peharnik iz djela Milana Langa preuzeo je riječi i izraze objavljene u razdoblju od 1911. do 1915. te je potvrdio njihovu upotrebu i u 2003. i 2015. Autorska inovacija unutar *Maloga tematskoga rječnika* primjeri su upotrebe popisanih riječi u obliku tematskih cjelina i abecednoga popisa. Primjeri upotrebe riječi predstavljaju izraze koji mogu i ne moraju biti frazemi. Češće se radi o zapisu rečenica i poštapalica izvornih govornika *samoborskoga kajkavskog govora* (čije granice određuje sâm autor rječnika), kojima se čuva i spomen na konkretnu osobu. U istim se izrazima nalaze i vrijednosni sudovi, osobito kada se radi o oprimjerenjima pridjevā te imenica koje su motivirane pridjevima koji opisuju određenu ljudsku tjelesnu značajku. Nepoželjnost tjelesne značajke nije opterećena kategorijom političke korektnosti. Objašnjenja se mogu smatrati pejorativnima ili verbalizacijom činjeničnoga stanja. Odredit ćemo kojim se jezičnim i stilskim sredstvima postiže vrednovanje, odnosno vrijednosni sud, koja je vrsta riječi zastupljenija. Je li pejorativnost, odnosno ruganje, osnovno sredstvo oprimjerenja upotrebe riječi? Navode li se u rječniku samo one tjelesne značajke koje se smatraju nepoželjnim ili postoje primjeri društveno pozitivnih karakteristika? Koliko je vrijednosnih sudova iz zapisā Milana Langa preneseno u prvo izdanje *Maloga tematskog rječnika*, a koliko ih je u drugome izdanju, odnosno, jesu li iste dobile nadopunu ili su promijenjene ili su nestale iz drugoga izdanja?

ILIYANA DIMITROVA, ST CYRIL AND ST METHODIUS UNIVERSITY, VELIKO TARNOVO (BGR)

Quantitative and linguocultural analysis of lexemes
in the Bulgarian language
containing the word forming morpheme *-общ-*

This study focuses on lexemes in the Bulgarian language containing the word forming morpheme *-общ-*. We trace the quantity of these lexemes present in Bulgarian dictionaries, beginning from the dictionary written by Nayden Gerov (*Речник на българския език*, 1895-1908) right up to present day dictionaries. The quantitative and linguocultural analysis of these lexemes allow us to make some conclusions about a small fragment of the Bulgarian linguistic picture of the world related to individualism/collectivism in culture.

DAVOR DUKIĆ, SVEUČILIŠTE U ZAGREBU, ZAGREB (CRO)

O vrijednosnom potencijalu leksika
(na primjeru Mikaljina *Blaga*)

Vrijednosni potencijal leksika temeljno je polazište deduktivnog pristupa u aksiologiji teksta; postupci vrednovanja na rečeničnoj i nadrečeničnoj (tekstnoj) razini ne mogu se analizirati bez uvažavanja vrijednosnog potencijala (dekontekstualiziranih) riječi. Rječnici su idealna građa za istraživanje najniže/ temeljne razine tekstne aksiologije, a klasifikacija njihova vrijednosnog vokabulara polazište je takvih istraživanja. Deduktivna aksiološka klasifikacija rječničke građe može krenuti od vrlo općenite trodijelne sheme koja uključuje: a) elementarne vrijednosne oznake, kojima je semantički potencijal istovjetan vrijednosnom potencijalu (*dobro, loše, zlo*), i njihove izvedenice; b) vrijednosne koncepte (vrednote) koji se kao takvi prepoznaju na pozadini elementarnih kulturoloških kompetencija (*ljubav, milosrđe*); c) ostale oznake koje sadržavaju autonomne izvankontekstne vrijednosne konotacije. Potonja kategorija može se dalje klasificirati, primjerice prema semantičkim poljima. Predloženi model analize primijenit će se na *Blago jezika slovinskoga* (1649) Jakova Mikalje, najstariji obuhvatniji rječnik s hrvatskim jezikom kao polaznim. Kao primarni komparativni materijal poslužit će *Gazophylacium* Ivana Belostenca. Posebna će pozornost biti posvećena manjem broju vrijednosnih oznaka koje su kroz povijest promijenile značenje i vrijednosne konotacije, za što će se potvrde tražiti u Akademijinu rječniku.

ROMAN GAWARKIEWICZ, UNIWERSYTET SZCZECIŃSKI, SZCZECIN (POL)

Profilowanie pojęć МИР і ВІЙНА oraz ДРУГ і ВОРОГ w leksykonie mentalnym ukraińskich uchodźców wojennych w Polsce

Problem, który podejmę w proponowanym na konferencję wystąpieniu wpisuje się w nurt badań nad wpływem języka na postrzeganie rzeczywistości i jej conceptualizację, a w efekcie finalnym w spektrum analiz funkcjonującego w danej grupie społeczno-kulturowej obrazu świata. W referacie zaprezentuję ukraińskojęzyczne charakterystyki czterech pojęć wskazanych w tytule, zgromadzone w roku 2023 z zastosowaniem testu swobodnych asocjacji werbalnych. Godna uwagi jest dwoistość pól semantycznych zbudowanych wokół leksemów *мир* i *війна* oraz *друг* i *ворог*. Ich denotacyjny zakres znaczeniowy jest dostępny i opisany z określonej liczby perspektyw w słownikach języka ukraińskiego. Natomiast konotacyjny wymiar ich definiowania jest uwarunkowany kontekstem i bieżącymi okolicznościami społecznymi i politycznymi oraz pojawiających się pod jego wpływem emocji oraz wynikających z nich opisów wartościujących.

W moim przekonaniu istotną rolę w wyjaśnianiu zakresu semantycznego pojęć obok językowego determinizmu, pełnią również takie zmienne, jak niestabilność znaczenia językowego, jego uzależnienie od kontekstu i indywidualnych doświadczeń użytkowników języka, co de facto sprowadza się do poszukiwania odpowiedzi na pytania o to, w jaki sposób kumulujemy doświadczenia bieżące, co pamiętamy, i co z przekonaniem traktujemy jako normy i wzorce, wokół których jednoczy się nasza językowo-kulturowa społeczność.

Zgromadzony przeze mnie materiał empiryczny, a w szczególności jego porównanie z tym, który zawarty został w opracowaniu *Український асоціативний словник* opublikowanym w 2007 roku, pozwolą wnioskować tak na temat skali determinowanych językowo ograniczeń percepcyjnych użytkowników języka ukraińskiego, jak i dokonać opisu skali wpływu na ten proces aktualnego zaplecza kulturowego, społecznego i politycznego, to jest bieżących czynników mających dla podmiotów mówiących rozstrzygające znaczenie w procesie wyboru schematów kategoryzacji wybranych dla niniejszego badania zjawisk i obiektów otaczającego ich świata.

AGNIESZKA GICALA, PEDAGOGICAL UNIVERSITY OF KRAKOW, KRAKOW (POL)

What is NORMALITY? Value changes in the concepts
of Polish NORMALNOŚĆ and English NORMALITY:
a comparative ethnolinguistic analysis

In the period of global unrest, what seems to be everybody's dreamed-of value is NORMALITY. The present paper therefore aims to explore NORMALITY as a cultural-linguistic concept, i.e. a languaculture component, from the perspective of ethnolinguistics. The specific methodology of my study is rooted in that of the Lublin school of ethnolinguistics, until recently under the aegis of the late Prof. Jerzy Bartmiński. Applying its research methods, *inter alia* based on the language system data (dictionary meanings, including etymologies) and surveys conducted among native speakers of a given language, I would like to enquire into the current meaning(s) and fresh connotations of the concept of NORMALITY in Polish and in English, in order to trace both the ongoing meaning shifts and (as far as possible) some differences between the two languacultures in question (a Slavic and a non-Slavic one). As valuation is an intergral part of a concept, my study necessarily includes this parameter, thereby reflecting changes in society and value judgements. Significant in this respect is the contrast between dictionary meanings and survey replies, defining NORMALITY spontaneously, often metaphorically. What follows, the study attempts to formulate reflections on the linguistic worldviews embedded in the compared languages, and within those worldviews, to diagnose the specificity of the seemingly universal and urgent need for NORMALITY.

ANA GRGIĆ, SVEUČILIŠTE U ZAGREBU, ZAGREB (CRO)

DAVOR NIKOLIĆ, SVEUČILIŠTE U ZAGREBU, ZAGREB (CRO)

Stilski i kulturološki kriteriji vrednovanja antonomazija u leksikografiji

Kao ravnopravan dio leksika u opće se rječnike hrvatskoga jezika uvrštavaju i antonomazije, odnosno primjeri tropa koji zamjenom imena apelativom ili zamjenom apelativa imenom povezuje jezično značenje i enciklopedijsko znanje o referentima koji su ostavili trag u kulturnome pamćenju. Prethodnim je metaleksikografskim istraživanjem potvrđeno da postoje velike razlike u stupnju uvrštavanja takvih natuknica te registriranja dodatnih metaforičkih ili metonimijskih značenja, ali se kao zajedničko obilježje ističe leksikografsko favoriziranje antonomazija s izvorištima u grčko-rimskoj mitologiji, Bibliji, historiografiji i književnim klasicima te relativno ili potpuno zanemarivanje onih kojima su izvorišta u popularnoj kulturi i sportu. Budući da se antonomazije javljaju u različitim diskursima i komunikacijskim situacijama, opravdano je promišljati mogućnost izrade posebnoga rječnika antonomazija koji bi abecedno ili po načelima tezaurusa donosio ovjerene primjere pojedine figure, pojašnjenje značenja uz navođenje potvrda iz korpusa, a potom i nužna pojašnjenja vezana uz enciklopedijsko znanje koje pojedini primjer zahtijeva. Pri vrednovanju antonomazija koje će se uključiti kao natuknice presudni su stilski i kulturološki kriteriji jer se tako s jedne strane mogu odvojiti stilogeni okazionalizmi od visoko ustaljenih pa i frazeologiziranih primjera, a s druge pak oni koji su kulturno univerzalni (barem za zapadni kulturni krug) od kulturno specifičnih. U izlaganju bismo stoga promotrili navedene kriterije vrednovanja na osnovi kojih su pojedine antonomazije dosada uvrštavane u opće rječnike, odnosno propitali iste te kriterije u kontekstu izrade posebnoga rječnika.

JADRANKA GVOZDANOVIĆ, SVEUČILIŠTE U HEIDELBERGU, HEIDELBERG (DEU)

Rječnici i jezične ideologije

Poznato je da se odabir leksema i njihovo tumačenje razlikuju od jednog razvojnog perioda do drugog. Ovaj prilog se bavi leksičkim mijenama u povijesti hrvatske leksikologije od Vrančića (1595) do Stullija (1806), koje s jedne strane pokazuju utjecaj jezične ideologije, a s druge strane jezičnih mijena nastalih ili inherentno ili pod utjecajem stranih jezika (u prvom redu latinskoga i talijanskoga jezika); crkvenoslavenski se je smatrao vlastitom baštinom prenesenom u kasnije jezične oblike. Ukazuje se i na činjenicu da se leksičke promjene uklapaju u općenitu sliku koja obuhvaća i fonologiju i morfologiju (usp. Lisac 2012), te da se učinak svake ideološki uvjetovane nove norme odražava i u književnim tekstovima (usp. i Gvozdanović 2017). Prilog je uokviren teoretskim pristupima jezičnoj ideologiji u suvremenoj lingvistici i antropologiji (i.o. Woolard 2021), uz kritičke primjedbe o metodološkim problemima.

ANTE JURÍĆ, SVEUČILIŠTE U ZADRU, ZADAR (CRO)

Jadranski toponimijski leksik

Projekt pod istim naslovom kao i tema ovoga izlaganja je u izradi. Riječ je u osnovi o (budućem) leksikografskom uratku u kojemu se donose toponimijske dopune jednojezičnim i etimološkim rječnicima hrvatskoga jezika koje su očuvane jedino u toponimiji (npr. *vagan*, *dramač*, *kopilica* i sl.), a prikupljene su iz objavljene toponimijske građe istočnojadranskoga prostora (otoci i uzobalni pojas). Svojevrsan leksikografski ekvivalent bi bile Vinjine *Jadranske etimologije*, ali reducirane isključivo na jadransku toponimijsku građu koja još nije spomenuta ili (na zadovoljavajući način) protumačena u hrvatskim leksikografskim publikacijama. Rječničke natuknice nisu konkretni toponimi, već toponimijski leksik (leksički korijeni), a u opisu će svake natuknice biti pobrojani i protumačeni svi zabilježeni tvorbeni oblici, kao i sva njihova zabilježena toponimijska „značenja“ (vrijednosti) u različitim arealima. Građa su rječnika isključivo oni toponimijski leksemi (korijeni) za koje se može dokazati da su ikad bili dio leksika hrvatskoga jezika, odnosno da u hrvatsku toponimiju nisu ušli kao preuzeti gotovi toponimi (npr. *Iž*, *Krk* itd.), već kao apelativi s konkretnim značenjem i upotrebom u govornome jeziku. Kako bismo to dokazali, vodimo se kriterijem da toponimski leksem mora biti potvrđen na najmanje dvije lokacije na istraženom prostoru. U izlaganju će se detaljnije predstaviti metodologija prikupljanja, prezentacije i opisa rječničke građe.

ALEKSANDER KACPRZAK, ADAM MICKIEWICZ UNIVERSITY IN POZNAŃ,
POZNAŃ (POL)

Culture and cultural change reflected in language.
The development of the lexico-semantic field
of EMOTION in Polish and Danish

In the recent decades the word *emocja*, and particularly its plural form *emocje*, has made a rapid linguistic career in Polish, developing from a lexeme associated with a particular (psychological) discourse, to something of a keyword. Obviously, this process, facilitated by the exposure to the English word *emotion*, can be traced from the qualitative perspective. Even more important, however, is the semantic aspect of the development, as *emocje* seem to have expanded its scope at the expense of the traditional keyword *uczucia*, and simultaneously acquired a more positive undertone than in the past. The comparison with the Danish lexico-semantic field of EMOTIONS allows to observe that the development has not taken place in Danish, a language which, generally, is much more exposed to the influence of English. As I shall argue in the present analysis, the development in both languages can be understood only when set against the background of, respectively, Polish and Danish culture and the basic values they are founded on. More specifically, the rapid career of the word *emocja* in Polish – profiling the experiencing I and the expression of the I – can be ascribed to the opening to the Western, American English-driven worldview and the notions which underlie it. On the other hand, the expansion of the word *emotion* is blocked in Danish, as any excessive focus on expressing emotion and the drive to experience strong emotions is incompatible with the Danish culture and mentality.

AMIR KAPETANOVIĆ, INSTITUT ZA HRVATSKI JEZIK, ZAGREB (CRO)

Koncept čistoće u građi za *Starohrvatski rječnik*

Koncept čistoće pripada krugu temeljnih, važnijih koncepata u etnolingvističkim istraživanjima jer obuhvaća ne samo pitanja higijene tijela i prostora nego je taj koncept putovima metaforizacije i metonimizacije proširen i na duhovnu sferu. Taj je koncept opkoljen sa svih strana vrijednosnim prosudbama i svaka leksikografska interpretacija mora uključivati i aksiološku komponentu značenja riječi te njihovih konotacija u jezičnoj uporabi. S tim konceptom povezan je i niz emocija (npr. strah, gađenje) pa bi bilo zanimljivo proučiti kako se taj koncept reflektirao u leksikografskoj građi za izradu rječnika jednoga slavenskoga jezika starijih razdoblja. U ovom prilogu razmotrit će se potvrde toga koncepta koje nalazimo u dosad prikupljenoj građi za izradu *Starohrvatskoga rječnika*. Potvrde će se analizirati na temeljima aktualnih kognitivno-etnolingvističkih istraživanja u slavenskom kontekstu, s tim da će se pokušati zadrijeti i u pitanja širega opsega koja otvara analiza te građe i dodire/preklapanja toga koncepta s nekim drugim konceptima (na primjer NAGOST). Rezultati takva istraživanja mogu pomoći u klasifikaciji i interpretaciji građe u leksikografskoj obradbi.

BARBARA KEROVEC, SVEUČILIŠTE U ZAGREBU, ZAGREB (CRO)

Kontrastivna analiza sustava leksema za izražavanje roda
u turskom i hrvatskom jeziku

Rad se bavi analizom jedinica leksičkog inventara za označavanje roda u turskome i hrvatskom jeziku. Cilj analize jest utvrditi sličnosti i razlike između dvaju jezika u strukturiranju tog segmenta leksika uzimajući u obzir njihove tipološke razlike (npr. nepostojanje gramatičkog roda i morfološki slabu razgraničenost među vrstama riječi u turskome) te genetsku nesrodnost i kulturološku udaljenost. Unatoč kulturološkim razlikama, i turska i hrvatska kultura androcentrično su orijentirane, što su potvrdila ranija istraživanja jezičnorodne problematike na primjeru rodno obilježenih frazema i poslovice (npr. Çer i Şahin 2016; Hrnjak 2018; Kara 2021). Ova analiza ima za cilj i istražiti odražava li se slična orijentacija i u rječničkoj građi, tj. odražavaju li i rječnici i u kojoj mjeri ustaljene predodžbe i stereotipe. U tu su svrhu analizirani načini na koje su zabilježena različita značenja leksema za označavanje roda u jednojezičnim rječnicima turskog i hrvatskog jezika (TDK Sözlük, HJP, Püsküllüoğlu 2005, *Hrvatski enciklopedijski rječnik* 2002). Preliminarni rezultati pokazuju da između dvaju jezika postoje značajnije razlike po pitanju leksičkog diferenciranja određenih pojmova, razgranatosti sustava leksičkoga inventara za označavanje roda, te mjere u kojoj se pri bilježenju različitih značenja odražavaju stereotipi i ustaljene predodžbe.

SHAMIL KHAIROV, UNIVERSITY OF GLASGOW, GLASGOW (GBR)

Compiling Russian for all occasions: A Russian-English dictionary of collocations and expressions

The compiler of the Russian part of this polythematic bilingual dictionary discusses the format of its typical entry and how the problem of taxonomy - breaking life into topics and categories preserving the usability of the final product – was resolved when organizing the whole content (10.000 entries) into units, chapters, sections and subsections.

Admitting that for effective communication one should possess a repertoire of ready-to-use collocations and phrases the authors found a theoretical support in Boris Gasparov's concept of 'communicative fragment' – a linguistic unit which speakers are able to reproduce spontaneously as part of the process of language production, and which at the same time, can undergo an infinite variety of modifications and fusions. This fluidity of the communicative fragments is reflected in our dictionary by a set of graphic conventions showing different types of replacements and versions to indicate possible synonyms, additions or omissions in a communicative fragment, as in the section War:

Он развязал войну́.	He unleashed a war.
Они́ ведут гибридную войну́.	They are engaged in hybrid warfare.
a) Они́ выиграли эту войну́.	a) They won that war.
b) ~ проиграли ~	b) ~ lost ~
a) Они́ победили <одержали победу> в этой войне́.	a) They achieved a victory in that war.
b) ~ потерпели поражение ~	b) ~ suffered a defeat ~

The author also reflects on the prospects of this type of a dictionary in the new digital era.

LJILJANA KOLENIĆ, U MIRU, OSIJEK (CRO)

Vrijednosni sudovi u *Gazofilaciju* Ivana Belostenca

Rječnik Ivana Belostenca *Gazofilacij* (*Gazophylacium seu Latino-Illyricorum onomatum aerarium* i *Illyricorum onomatum aerarium*), koji je objelodanjen 1740. godine u dvije knjige, 65 godina nakon autorove smrti, veliki je dvojezični latinsko-hrvatski i hrvatsko-latinski rječnik. Poznat je kao rječnik koji je napisan na tronarječnoj koncepciji hrvatskoga jezika, sadrži mnoge kontaktne sinonime. Mnogi ga drže enciklopedijskim rječnikom 17. stoljeća. *Gazofilacij* nije samo rječnik, on daje i mnoge znanstvene spoznaje svojega vremena iz prirodnih znanosti, tehničkih znanosti, medicine, društvenih i humanističkih znanosti. Sadrži gotovo sva znanja svojega vremena. Vrijednosni sudovi u *Gazofilaciju* govore o zadanom sustavu vrijednosti Belostenčeva vremena, ali i o leksikografovom osobnom izboru između njih. Vrijednosni sudovi u *Gazofilaciju* mogu se razabrati prema brojnoj sinonimiji, prema brojnim poslovicama i izrjekama koje najbolje govore o vrijednostima u društvu, prema frazemima i natuknicama te leksikografskoj obradi tih natuknica. Vrijednosni sudovi koji će se proučavati u *Gazofilaciju* odnose se na vrjednovanje muških i ženskih osobina i stereotipa, na vrjednovanje generacijskih odnosa i razlika, na stereotipe prema određenim društvenim skupinama i narodima, na odnos prema ljudskim manama i vrlinama, na odnos bogatih i siromašnih, dobrih i zlih, pametnih i nepametnih. *Gazofilacij* je u tom smislu riznica riječi, ali i bogato vrelo iz kojega otkrivamo mnogo o vrijednostima i vrijednosnim sudovima 17. stoljeća, stereotipima i promjenama koje se događaju u odnosu na te vrijednosne sudove od 17. stoljeća do danas.

IVANA KRESNIK, SVEUČILIŠTE U ZAGREBU, ZAGREB (CRO)

Vrijednosni izrazi o kršćanima u hrvatskom javnom diskursu

Sudionici javnoga diskursa pripadaju različitim političkim i svjetonazorskim opredjeljenjima. U javni diskurs oni ulaze kako bi ojačali i povećali broj svojih istomišljenika i pri tom se služe različitim načinima učvršćivanja uvjerenja već postojećih istomišljenika i uvjeravanja mogućih budućih zagovornika istih stavova. Kada ponestane argumenata, često se poseže za vrijednosnim sudovima. Oni su pak često sažeti u izreze koji sadržavaju željeno vrijednosno određenje. Katolička crkva i kršćani općenito stekli su ideološke oponente koji se izrazito služe diskreditirajućim vrijednosnim izrazima, kao što su primjerice *katolibani*, *klerofašisti*, *ognjištari*, *ravnozemljaši* i dr. Takvi izrazi u sebi sadržavaju i podatak o oponentskom svjetonazoru, pa “promatrači” javnoga diskursa već po uvredljivom izrazu znaju kojoj ideologiji pripada njegov korisnik. U ovom istraživanju bit će prikazana povijest uporabe uvredljivih izraza za kršćane i njihov vrijednosni kontekst na temelju potvrda i leksikografskih opisa. U tom kontekstu razmotrit će se i suvremeni hrvatski zakonodavni okvir o vrijednosnim sudovima, uvredama, klevetama, javnom sramoćenju i govoru mržnje.

PETRA MATOVIĆ, SVEUČILIŠTE U ZAGREBU, ZAGREB (CRO)

Tri antička leksikografa i Ksenofont

Grčki prozaik Ksenofont (Atena, oko 428. pr. Kr. – ? Korint, oko 354. pr. Kr.) jedan je od tek nekolicine antičkih autora čiji nam je opus sačuvan u cijelosti. U antičko i bizantsko doba cijenili su ga zbog jasnoće i jednostavnosti u izričaju te smatrali stilskim uzorom, a njegova su se djela revno prepisivala i tako sačuvala sve do danas. Međutim, bilo je i onih koji su iznosili određene stilističke i jezične zamjerke na Ksenofontov račun. Među njima se ističe gramatičar i leksikograf Frinih (2. st.) koji je kritizirao Ksenofontovu jezičnu praksu te ga optužio da se ogriješio o materinski jezik. Frinih je bio istaknuti predstavnik aticizma, antičkog jezičnog purizma koji je nastao kao reakcija na helenističku *koine* i kojem je cilj bio povratak „čistom“ atičkom dijalektu klasičnog doba. Ako imamo na umu da je, primjerice, Antoine Meillet smatrao Ksenofonta pretečom *koine*, ne iznenađuje da mu je preskriptivist Frinih uputio niz žučljivih komentara. Međutim, nisu svi grčki leksikografi primjenjivali iste kriterije. Dok je Frinih bio jedan od najstrožih aticista, leksikografi Merid (3. st.) i autor djela *Antiaticist* (2. st.) bili su nešto blaži. Cilj je ovog izlaganja sustavno proučiti sve Frinihove natuknice u kojima se spominje Ksenofont i usporediti ih s onima kod Merida i u *Antiaticistu*. Proučavanje svih relevantnih natuknica u ovim rječnicima pomoći će nam da steknemo jasniju sliku o recepciji Ksenofonta u antici te prosudimo predstavlja li Frinihova ocjena opći stav antičke leksikografije prema ovom inače cijenjenom autoru.

MARTA NOWOSAD-BAKALARCZYK, UNIWERSYTET MARIII CURIE-
-SKŁODOWSKIEJ, LUBLIN (POL)

Obraz NIENAWIŚCI w polszczyźnie
(w świetle danych leksykograficznych)

W referacie zostanie ukazany obraz NIENAWIŚCI utrwalony w języku polskim. Na bazie danych zaczerpniętych ze słowników języka polskiego (ogólnych i specjalistycznych) zrekonstruowany zostanie obraz tego uczucia funkcjonujący w świadomości użytkowników polszczyzny. Analiza definicji słowa nienawiść i jego typowych użyc, relacji do innych jednostek leksykalnych (pokrewieństwa, synonimii i antonimii) oraz związków z innymi wyrazami (kolokacje i frazeologizmy), pozwoli uchwycić treści opisowe i wartościujące, składające się na badany koncept NIENAWIŚCI.

TATJANA PIŠKOVIĆ, SVEUČILIŠTE U ZAGREBU, ZAGREB (CRO)

Supkulture u Klaićevu rječniku

Rječničke definicije značenja najkreativniji su dio rječničkog članka i zato su najpodložnije proklizavanju iz objektivnog informiranja u subjektivno esejiziranje. Umijeće definiranja značenja riječi ne zasniva se samo na sposobnosti leksikografa da opiše što riječ znači nego da se jezgrovito i objektivno izrazi. Zato je jedan od najvećih izazova za leksikografa to da u definiciji ne zauzima stav prema definiendumu i da definiciju ne pretvori u osobni komentar referenta označena natukničnom jedinicom, nego da njeguje visoku razinu informativnosti i nepristranosti. Postoji li više perspektiva iz kojih se značenje određenih riječi može definirati, leksikograf ih sve mora tretirati ravnopravno i osigurati im jednak prostor u rječniku trudeći se pritom da njegov osobni stav ostane neprimjetan. U izlaganju će se analizirati kako se u različitim izdanjima Klaićeva *Rječnika stranih riječi* definiraju značenja imenicâ za pojave i aktere određenih supkultura mladih koji „svoj životni stil i individualni/grupni identitet zasnivaju na različitim pravcima glazbe“ (Benjamin Perasović). Ukazat će se na leksikografove postupke kojima se značenje natukničnih leksičkih jedinica *mods*, *bluzon noir*, *rock and roll*, *rokersi*, *hipi*, *punk*, *zartlich* definira pristrano i ekspresivno, čime se iznevjeravaju osnovna načela organizacije najvažnijeg dijela rječničkog članka. Narušavaju se kriteriji zamjenjivosti te nužnosti i dostatnosti, napušta se telegrafski stil definiranja, oblikuju se esejistički prozni tekstovi zasićeni leksikografovим subjektivnim stavovima te se uspostavlja rezolutan stav prema definiendumu i nameće njegova osobna interpretacija. Zbog svih tih razloga rječnička definicija postaje komentar u kojem se informativnost zamjenjuje afektom.

IULIIA PYSMENNA, TRENTO (UKR/ITA)

Concept of FREEDOM in the contemporary Ukrainian texts:
Development and evolutionary changes

The report is concerned with representing the concept of FREEDOM in contemporary Ukrainian texts. FREEDOM belongs to the fundamental values of the democratic world. It is a necessary condition for the development of society and the accessible and comprehensive realization of the individual in it, having both social and individual dimensions.

On the one hand, freedom correlates with civil rights and liberties in the context of the interaction of an individual and a state; on the other hand, it corresponds to the ability of a person to freely build their life based on one's desires and needs, to make decisions independently, without being pressured by other people or society formations. The purpose of the study is to record current shifts in how native speakers of the Ukrainian language understand the fundamental value of freedom as reflected in their language in the context of military aggression and social challenges. The critical aspect of the concept of FREEDOM is the freedom of movement and its violations, particularly forced emigration, deportation, occupation, and captivity. The relevant topics for understanding the concept are freedom of speech, individual freedom in the context of the state; freedom as a basis for independence, democracy, and peace; ethical dimensions, and the value of freedom.

WALKER RIGGS THOMPSON, HEIDELBERG UNIVERSITY, HEIDELBERG (DEU)

The humanist heritage in early modern east Slavic lexicography:
Sources of Epifanii Slavinetskii's Greek–Slavonic–Latin lexicon

My talk shall examine aspects of the selection and adaptation of lexical items in Epifanii Slavinetskii's *Greek–Slavonic–Latin Lexicon* (herein: GSL). The GSL, which was compiled in Moscow in the 1660s, is the oldest known East Slavic reference work in three languages. Despite its tremendous historical significance, the manuscript of the GSL has not yet been published and has thus far been the subject of only superficial study by scholars. Drawing on preliminary findings from the author's doctoral research project, the talk will consider the relative value assigned to Classical and Christian (Patristic/Biblical) texts as sources for the lexis of the GSL. It will be shown how Epifanii Slavinetskii, a priest-monk of the Eastern Orthodox Church educated in Kiev, freely incorporated references to Antique culture, including Greek and Latin pagan theonyms and epithets, into his Lexicon. Such references, in turn, were borrowed from 15th–17th c. Western European source dictionaries emblematic of the learned milieu of Early Modern Humanism. In other words, although the GSL was compiled in mid-17th century Muscovy – a society steeped in religious traditionalism and cultural conservatism – the contents of the dictionary and Epifanii Slavinetskii's approach to compiling it imply an inherent valorization of Classical and Humanist erudition that not only influenced the contemporary development of Russian vocabulary, but also foreshadowed later Western-looking cultural shifts during and after the famous reforms of Peter I.

СТАНА РИСТИЋ, ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ, БЕОГРАД (SRB)

ИВАНА ЛАЗИЋ КОЊИК, ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ, БЕОГРАД (SRB)

Систем вредности српске језичке слике света,
на материјалу Обратног асоцијативног речника српскога језика

У раду ће се представити основне теоријско-методолошке претпоставке израде српског лексикона вредности на основу досадашњих резултата истраживања српских вредности, њиховог избора за српски аксиолошки лексикон и њихове хијерархијске уређености, који су изложени у нашим претходним истраживањима. На материјалу *Обратног асоцијативног речника српскога језика*, у којем су вербалне асоцијације српскога језика организоване и лексикографски описане по принципу од реакције ка стимулусу, размотриће се главне карактеристике система вредности српске језичке слике света и упоредити са нашим досадашњим резултатима. Полази се од схватања Н. В. Уфимцеве да је један од начина проучавања системске природе језичке слике света идентификовање језгра језичког сазнања, тј. оних јединица асоцијативно-вербалне мреже које реализују највећи број веза са другим јединицама те мреже. Анализа језгра језичког сазнања носилаца српског језика у виду центра са ближом и даљом периферијом, пружиће могућност да се утврде системске особине српске језичке слике света и установе вредности које су прихваћене у српској култури. Упоређивањем списка лексема које припадају језгру језичког сазнања на материјалу ОАРСЈ, који садржи 30 лексема, са нашим претходно добијеним прелиминарним списком српских језгрених вредности, који садржи укупно 48 назива вредности, од којих 10 назива вредности које чине најужи део језгра концептосфере српског језика, долази се до података да се осам назива вредности понављају у оба списка (*љубав, срећа, кућа, лепота, лоше/зло, успех, рад, добро*), као и да се јављају нове вредности које се морају имати у виду при састављању листе вредности за будући лексикон.

BARBARA RODZIEWICZ, UNIWERSYTET SZCZECIŃSKI, SZCZECIN (POL)

Znaczenie asocjacyjne słowa – stałość czy zmienność?
(na materiale wybranych polskojęzycznych skojarzeń werbalnych)

Celem artykułu jest prześledzenia dynamiki potencjalnej modyfikacji znaczenia asocjacyjnego słowa. Dane językowe wyekscerpowano z kilku źródeł polskojęzycznych. Są to *Polski słownik asocjacyjny* (badania prowadzono w latach 2003) oraz wyniki testów asocjacyjnych przeprowadzonych przez autorkę w Polsce w 2013 i 2023 roku. Obiektem badania w niniejszym tekście są pola asocjacyjne czterech słów-bodźców, RODZINA, MIŁOŚĆ, BÓG oraz ŻYCIE, werbalizujących relatywnie trwałe i względnie uniwersalne pojęcia – nazwy wartości (społecznych, odcuciowych, transcendentnych oraz witalnych), czyli takie, które wydają się być w aspekcie leksykalno-semantycznym raczej dość silnie ustandaryzowane i stabilne.

Teoretycznych przesłanek do badań nad transformacją, aktualizacją i przesunięciami w strukturze znaczenia asocjacyjnego wyrazów dostarczają koncepcja znaczenia asocjacyjnego Jamesa Deese'a, behawiorystyczna teoria Johna Watsona, idea arbitralnych i motywowanych znaków językowych Charlesa Bally'ego, teoria pól wyrazowych Josta Triera, model trójkąta semiotycznego Charlesa K. Ogdena i Ivora A. Richardsa oraz najnowsza teoria znaczenia ujmowanego w relacjach kontekstowych Alana Cruse'a.

Analiza wybranych jednostek językowych pozwala przypuszczać, że znaczenie asocjacyjne słowa jest konstruktorem o dość chwiejnej strukturze. Badanie wykazało, że zmieniającymi się, płynnymi komponentami owego konstruktury są nie wyłącznie, jak można było zakładać, pojedyncze reakcje i reakcje z frekwencją poniżej 5% przytoczeń, lecz również skojarzenia prymarne odzwierciedlające z reguły stereotypowe wyobrażenia użytkowników języka na temat materialnych i niematerialnych obiektów rzeczywistości.

KATRIN SCHLUND, MARTIN-LUTHER-UNIVERSITY HALLE-WITTENBERG,
HALLE (DEU)

VLADIMIR KARABALIĆ, SVEUČILIŠTE U OSIJEKU, OSIJEK (CRO)

Lexicographic annotation and translation
of phraseme constructions with an evaluative meaning

Phraseme Constructions (PhC) are defined here as a specific type of multiword expressions consisting of lexically specified elements (anchors) and empty slots that are open for fillers. PhCs are difficult to describe lexicographically, as the anchors are typically function words and few in number (e.g., English *some help she was*, in which *some* is the only anchor). PhCs are often highly expressive, and many of them express evaluations.

The paper presents a framework for the lexicographic annotation of PhCs with evaluative meaning on the basis of German, Russian and Croatian examples. Some PhCs can express both positive and negative evaluations (e.g. German *eine Frage ist klüger als die andere* ‘all questions were equally smart’). Other PhCs are exclusively positive or negative (e.g. Russian *A eužë mat' nazyvaetsja!* ‘What a bad mother!’). Yet another distinction pertains to the question of what a given PhC evaluates: In some cases, a PhC does not evaluate a referent X or a state of affairs X, but rather a previous statement about X (e.g. Croatian *Eto ti tvoj X!*, which expresses a negative evaluation of what has been previously stated about X).

The second focus of the lecture is on the translatability of PhCs with evaluative meaning. When translating such PhCs, it is crucial to make sure that the intensity and quality of the evaluation are reflected in the target language, which is often not an easy task.

BOŻENA SIERADZKA-BAZIUR, INSTYTUT JĘZYKA POLSKIEGO POLSKIEJ
AKADEMII NAUK, KRAKÓW (POL)

Concepts relating to positive and negative values
in *Słownik pojęciowy języka staropolskiego*
(the *Conceptual Old Polish dictionary*)

The paper will briefly present the methodology of developing *Słownik pojęciowy języka staropolskiego* (the *Conceptual Old Polish Dictionary*), online <https://spjs.ijp.pan.pl>. It was created in the years 2011-2015 at the Institute of Polish Language of the Polish Academy of Sciences. The onomasiological dictionary: *Słownik pojęciowy języka staropolskiego* (the *Conceptual Old Polish Dictionary*) online contains 23,886 entries of the *Old Polish Dictionary* (1953-2014) within which there are 44,177 lexical units classified and assigned to 228 conceptual categories of *Słownik pojęciowy języka staropolskiego* (the *Conceptual Old Polish Dictionary*) online (2023). Within these entry articles of the *Old Polish Dictionary* (1953-2014) there is the oldest Polish vocabulary from the 12th century to the end of the 15th century. The main part of the paper will concern the Polish medieval lexis within the following concepts: HONOR. HAŃBA (HONOUR. DISGRACE). These concepts are represented by about 500 lexical units of this dictionary. They were excerpted from several hundred medieval texts by the editors of the *Old Polish Dictionary* and ordered onomasiologically by the editors of *Słownik pojęciowy języka staropolskiego* (the *Conceptual Old Polish Dictionary*) online <https://spjs.ijp.pan.pl>. The paper will present an onomasiological analysis of lexical units assigned to HONOR. HAŃBA (HONOUR. DISGRACE) concept of the *Conceptual Old Polish Dictionary* using the semantic field theory.

INJA SKENDER LIBHARD, SVEUČILIŠTE U ZAGREBU, ZAGREB (CRO)

KRISTINA HRASTOV, SVEUČILIŠTE U ZAGREBU, ZAGREB (CRO)

Prevođenje posuđenica u njemačkome
u njemačko-hrvatskim rječnicima novih riječi

U ovom će se izlaganju pokušati odgovoriti na pitanje na koji način autori rječnika novih riječi pristupaju prevođenju posuđenica, i to anglizama. Riječ je o dvama rječnicima, *Njemačko-hrvatskom rječniku leksičkih inovacija* (Ančić i dr. 2015) i *Njemačko-hrvatskom rječniku leksičkih inovacija 2015. – 2021.* (Čaušević, Halić, Hrastov, Jambrek, Skender Libhard, Skok 2022.). Naime, među novim leksemima u njemačkome prilično velik udio čine posuđenice koje se vrlo spretno prilagođavaju sustavu toga jezika, i to na fonološkoj, ortografskoj, morfološkoj i semantičkoj razini. Posuđenice iz engleskoga su najbrojnije posuđenice u gotovo svim jezicima, uključujući i njemački i hrvatski. Upravo je engleski jezik u velikoj mjeri pridonio proširivanju njemačkog rječnika (usp. Kaehlbrandt 2016, Skender Libhard 2020). No postavlja se pitanje koji je prevoditeljski postupak najprikladniji za prevođenje novih anglizama u njemačkome na hrvatski. Kao metodološki se okvir koristi taksonomija prevoditeljskih postupaka za prevođenje kulturno specifičnih leksičkih jedinica (Veselica Majhut 2012 i Skender Libhard 2020). Predstaviti će se rezultati analize prevoditeljskih postupaka oko 700 anglizama iz *Njemačko-hrvatskog rječnika leksičkih inovacija* (Skender Libhard 2020) koji će se potom usporediti s rezultatima analize prevoditeljskih postupaka oko 400 anglizama iz *Njemačko-hrvatskog rječniku leksičkih inovacija 2015. – 2021.* Pokazat će se u kojoj se mjeri posuđenice u njemačkome mogu prevesti posuđenicama u hrvatskome ili se pak kao prevoditeljski postupak nameće drugo rješenje.

**ROBERTINO STOILOV, SOUTH-WEST UNIVERSITY „NEOFIT RILSKI“,
BLAGOEVGRAD (BGR)**

Mytholinguistic analyses of Bulgarian dialect names
of the ‘rainbow’ through the second mytholinguistic model

In the present mytholinguistic exploration analyses five groups of the Bulgarian dialect names for the rainbow, each with distinct motivational patterns: ‘symbols of protection, girding, or belts’, ‘God’s belt’, ‘the Virgin Mary’s belt’, ‘grandmother’s belt’, and ‘biblical character’s belt’ in the Bulgarian language. These names are closely linked to mythological and religious beliefs, as well as rational concepts. We employ the methodology of mytholinguistics, specifically its second model. Through mytholinguistic analysis of the internal structure of these words, we uncover the mytholinguistic framework and ascertain the semantic motivation behind the linguistic designations we examine. We also investigate the reasons for the emergence of each unique name as a result of secondary nomination, whether it stems from the projection of mythological and religious beliefs within the ethnic group or reflects rational and cultural ideas.

MAGDALENA SZULC-BRZOZOWSKA, UNIVERSITY OF LUBLIN, LUBLIN (POL)

Valuing the concept of PATRIOTISM in German

The purpose of the present paper is to analyse the current concept of PATRIOTISM in terms of axiological and lexical aspects. The linguistic corpus consists of an extensive material from the German press with a wide ideological spectrum. The subjects of the study are collocations, primarily nominal phrases (*patriotism* + attributive/adjunct) or compounds with the lexeme *patriotism*, but also verb phrases. The research hypothesis is based on a comparison of the lexicographic definition of the concept PATRIOTISM, contained in prominent dictionaries of the German language, with the definition(s) of patriotism emerging from the public discourse. The latter ones are characterized by different value and content specifications. The analysis reveals various connotations of *patriotism* reflecting the socio-political division, thus various world views. It also serves as a basis for the development of updated lexicographic definitions of the lexeme *patriotism*.

TOMASZ SZUTKOWSKI, UNIWERSYTET SZCZECIŃSKI, SZCZECIN (POL)

O projekcie
słownika innowacji przysłowiowych współczesnej polszczyzny

W referacie zostaną omówione założenia słownika innowacji przysłowiowych funkcjonujących w tekstach elektronicznych współczesnej polszczyzny. Zjawisko modyfikowania przysłów jest swoistym generatorem nowych formacji paremicznych, które jednak dotychczas nie były w polskiej leksykografii obiektem badań. Autor referatu od kilku lat prowadzi ekscerpcję występujących w Internecie innowacji przysłowiowych, powstających przede wszystkim na bazie aktualnie używanych przysłów tworzących tzw. minimum paremiologiczne. Prezentowany słownik będzie zawierał około 2.000 jednostek usystematyzowanych według komponentów bazowych. Ważnym aspektem opracowywanego słownika jest odpowiednio zaplanowana mikrostruktura odpowiadająca specyfice przysłów jako jednostek będących przedmiotem opisu leksykograficznego.

JAMES W. UNDERHILL, NORMANDY UNIVERSITY, ROUEN (FRA)

That joke just isn't funny anymore:
Six questions for lexicographers and ethnolinguists

Humour is deeply human in that we love to laugh together. But jokes often reveal the struggles over what words mean for us and what they mean for others. Individualism, Independence, Freedom, Respect, Europe, Culture, Civilization, are obvious examples, but a whole host of other Cultural Keywords become the arenas in which factions fight it out to bring their own ironic perspectives back into focus. And jokes are crucial in this process, because they allow us to highlight nuances, hidden meanings, associations, and underlying narratives and stories.

These facets of meaning are essential for us all as individuals and linguistic communities, but they are extremely hard for lexicographers to handle. What meanings can we agree on? And for how long? And who are “we”? What stereotypes do we project onto foreigners and outsiders among us? What “stories” do we – as individuals and cultures – like to tell ourselves? These questions take us to the heart of debates on words, worldviews, values, and the process of analyzing our culture-specific values, and translating them for foreigners to understand.

In the same way, jokes that go out of date reveal a great deal about who we once were, and what stories we once liked to tell ourselves about our communities and our heritage or our pasts. This paper will restrict itself to formulating six key questions related to Lexicography and Laughter Studies, asking us to reflect on what we can learn from a joke that “just isn't funny anymore”. Will these jokes provoke laughter? Perhaps not, but this paper should prove thought-provoking and paradoxical, since, on the one hand, jokes play with words, but jokes and wordplay also require stable meanings that can be perverted or turned on their heads.

SPONZORI

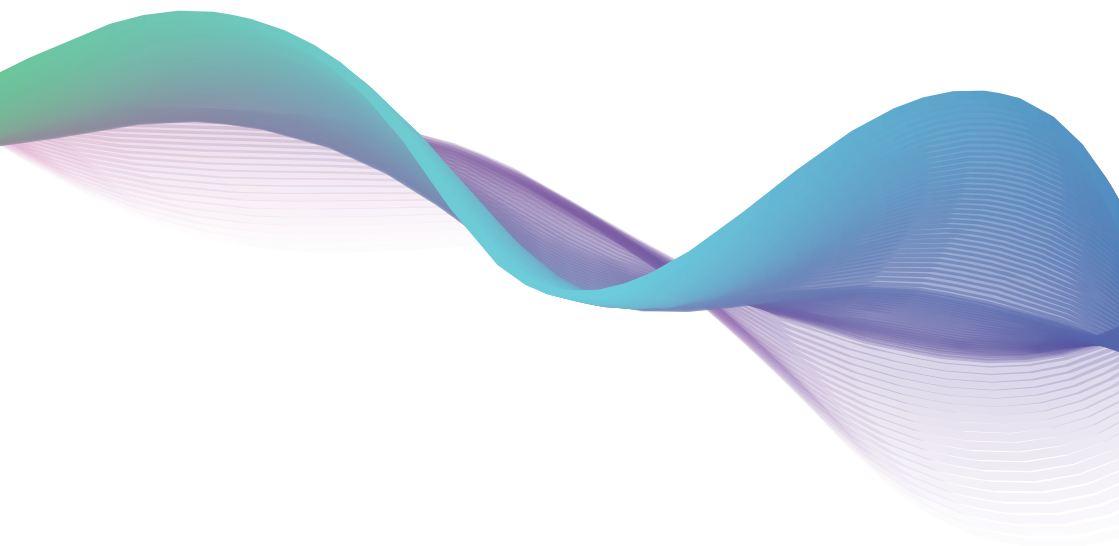
HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI

Razred za filološke znanosti

Odbor za leksikografiju

Zagreb, 2023.

SPONZORI

